

Presentació

La cartografia constitueix una branca del saber extremament antiga, cada vegada més extensa, present i valorada en el món actual. La cartografia avui no sols és un dels instruments més imprescindibles de l'administració per a la gestió i el desenvolupament econòmic i social de qualsevol territori, sinó que, a més, ha passat definitivament a formar part del bagatge cultural bàsic i democràticament necessari de tota la població humana.

En aquest context, el *Diccionari terminològic de cartografia* es proposa d'esdevenir una eina de gran abast per a ús professional dels especialistes, però és dirigida també a la totalitat de població que actualment fa ús habitual de mapes, i en especial, és clar, d'aquella amb majors interessos i motivacions culturals. I és que, efectivament, la cartografia, més enllà dels seus vessants tecnològics i matemàtics de sempre reconeguts, és avui més que mai comunicació d'informació territorial, visió sinòptica del territori com a contenidor i escenari de tot el que gira al voltant de la vida humana: cultura, llengua, comunicació, educació, demografia, política, recursos, economia, conflicte, turisme, medi ambient, història, desenvolupament i tantes coses més. No és d'estranyar, doncs, i més encara en el si d'una civilització essencialment visual, que cada cop més els mapes i els documents cartogràfics tinguin tant poder d'atracció i resultin fascinants per a qualsevol tipus de públic.

La dilatada extensió de matèries que constitueixen o assisteixen actualment la cartografia ha comportat l'elaboració del diccionari basant-se en un frondós arbre de camp, organitzat en dinou branques o àrees temàtiques que consten oportunament acompanyant l'entrada de cada terme, la categoria del qual és especificada a la vegada amb la sigla que li pertoca.

Les entrades, seleccionades amb sentit pràctic i funcional, però també amb voluntat normativa, recullen substantius, adjectius, verbs, locucions i alguns conjunts descriptius degudament consolidats i acceptats dins la disciplina. A més, ha semblat extremament útil d'incloure, per a cada entrada, les sortides corresponents a altres llengües d'entorns propers al català, com són el castellà, el francès o l'italià, o d'especial interès cartogràfic internacional, com són l'anglès i l'alemany. També s'ha cregut convenient d'incloure els sinònims més habituals dels termes, però sempre referits a l'àmbit estricte de la cartografia.

La definició de cada entrada presenta, doncs, un caràcter marcadament terminològic i inclou quasi sempre un biaix cartogràfic evitant accepcions i sentits purament genèrics. Sovint la definició queda complementada per notes amb textos explicatius més o menys extensos que amplien la informació i a voltes inclouen exemples, remissions i antinòmies o altres observacions. Encara que els textos –definicions i notes– són sempre proposats com a autosuficients, nombroses figures especialment creades i minuciosament seleccionades complementen en molts casos, de forma potent, gràfica i didàctica, la informació, cosa que en un diccionari d'una disciplina com la cartogràfica sembla que pot resultar especialment pertinent.

Per a la inclusió i la selecció d'entrades s'ha atorgat el major protagonisme al corpus central de la cartografia, però aquest mateix resulta avui compost per disciplines filials que són molt extenses i altament especialitzades, com la geodèsia, la topografia, la fotogrametria, la teledetecció i la informació geogràfica. En conseqüència, només s'han seleccionat de totes aquestes disciplines aquells conceptes més presents i essencials respecte al cor de la cartografia, que són tractats ací de forma preferent però bàsica, deixant l'aprofundiment tècnic i els conceptes secundaris o de detall per a altres diccionaris més específics i especialitzats.

D'altra banda, de les moltes i riques branques que complementen la cartografia i fan intersecció amb ella (matemàtiques, estadística, física, geometria, toponímia, tipografia, disseny, òptica, astronomia, navegació, urbanisme, etc.) s'han extret només aquells conceptes que hi són més directament relacionats i que poden ser tractats expressament des d'aquest punt de vista cartogràfic.

Ha imperat en tot moment la voluntat explícita de redactar un diccionari modern i posat al dia, però potser per aquest mateix motiu ha semblat important de recollir la terminologia de mètodes, tècniques i instruments del passat (en topografia, dibuix i traçat, arts gràfiques, etc.) que han estat cabdals fins fa molt poc, sense els quals no s'entendria la cartografia, i que a causa de la revolució tecnològica han desaparegut de forma molt sobtada de la pràctica actual i del coneixement de les noves generacions. L'oblit d'aquesta terminologia hauria estat sens dubte una mancança greu i un menyspreu imperdonable a la història i a la comprensió de la mateixa disciplina actual.

S'ha posat cert èmfasi en la selecció d'alguns conceptes claus de disciplines relativament noves com ara la informàtica –que ha revolucionat literalment la tecnologia i fins i tot alguns aspectes teòrics de la cartografia–, o la teoria de la comunicació i de la imatge –que ha revaluat encara més el mapa atorgant-li noves perspectives amb capacitats extraordinàries–, però això s'ha fet sempre des de l'òptica estrictament cartogràfica i amb la prudència que imposa la falta de l'adequada consolidació i fixació internacional de nou vocabulari en branques innovadores i en ple desenvolupament. De fet, però, la vacil·lació i la velocitat dels canvis d'ús terminològic en el món actual afecta, en major o menor grau, totes les llengües i també totes les branques del saber, i la inseguretad del dubte produeix, a la vegada, tant la necessitat com la dificultat de fixar i definir bé la terminologia en qualse-

vol llengua en permanent evolució. Però, en justícia, resulta també oportú de constatar que és aquest, precisament, el gran repte valuós, emotiu i apassionant que comporta l'estudi, el treball i l'ús d'una llengua estimada i plenament viva.

Barcelona, novembre de 2010

JOSEP MARIA RABELLA I VIVES
Director-coordinador del
Diccionari terminològic de cartografia